

Keszthely fényei

2006. augusztus 20., este fél nyolc, balatonyöröki vasútállomás. A szokásos balatonfelvidéki vihar előkészületei. Hirtelen hideg, erős szél támadt, az ég teljesen befeketedett, a környéket teljes sötétség takarta be. Megborzongtam. Feleséggel épp most indultunk át az alig 10 km-re lévő Keszthelyre, az esti tűzijátékra. Szerencsére a viharos, hideg, esős idő este 9-re épp véget ért, amikor a tűzijáték kezdődött. Szép látvány volt a kivilágított Balaton-part a kikötőből fellőtt tűzijátékkal.

A tűzijáték után elképesztő gyorsasággal kitisztult az ég. A szél még mindig fúj, de ereje sokat csillapodott. A hmg-t nem tudtam megbecsülni, de az erősen fodrozódó Tejút látványa lebilincselő volt. A Hattyú magasan a fejünk felett, a Tejút sávja hemzseg a csillaghalmozatoktól, ködöktől. Nem sokkal a horizont felett a Cassiopeia, telis-tele csillagokkal. A Balaton-part nagy része sűrű sötétségbe burkolódzott (mint később kiderült a vihar – számomra szerencsére – sokhelyütt okozott áramszünetet).

Távcső nem volt nálam, mégis mint egy holdkörös bámultam a kikötőből a csillagokkal zsúfolt koromfekete eget. Úgy fél tíz körül még egy 2–2,5 magnitúdó körüli meteort is láttunk a Cassiopeia W-jének vége felé száguldani. Jól látszott a torzult csepp alakú Észak-Amerika-köd. A Hattyú „gerincén” továbbhaladva az NGC 6871 környékén is nyüzsögnek a csillagkupacok. A környék legfeltűnőbb objektuma mégis a Scutum-csillagfelhő.

Kisvártatva – este 10-kor – kifutott hajónk, és a Balaton közepéről vethettem pillantást a sötét égboltra. Bár nagyon

hideg szél fúj, mégis felejthetetlen éjszaka volt. Sokat néztem a déli horizonttól 20–30 fokra – mintegy a vízből kiugró – Északi Vízikígyó csillagait. Sose láttam ilyen sok csillagot ilyen tisztán ebben a csillagképben.

BOLESKA GÁBOR

A mélyég csodái

Régóta vagyok rabja a csillagok világának. Már kiskoromtól fogva érdekelt valamilyen szinten, de az igazi, végső „löketet” a 2003-as, MCSE-be történő belépésem adta meg. Azóta vagyok tag és bár a kettősök és meteorok terén tettem meg az első szárnypróbálgatásokat, mégis úgy érzem, a mélyég-rovatban a „helyem”. A mélyég-objektumokon belül is főleg a nyílthalmazok érdekelnek, egyrészt mivel a legkönnyebben elérhetők és a jelenlegi 60/500-as refraktorommal a leglátványosabb objektumok közé tartoznak, másrészt mivel ezek segítségével is betekintést nyerhetünk a Tejútrendszer és az Univerzum méreteibe.

Május végét és június elejét két dolog miatt is szeretem: a kellemes hőmérsékletű éjszakák kedvezőbbek az észleléshez, valamint a tanév vége közeledtével lehetősége nyílik az embernek egy kis szórakozásra és pihenésre is. Csak a megfelelő pillanatra kellett várnom, a sötét és tiszta éjszakák eljövetelére – és ez most elérkezett.

Csodálatos a június eleji égbolt, nem csak a Tejút, hanem a sok mélyég-objektum miatt is. A Tejútrendszer belülről fantasztikus látványt nyújt, egy kis képzelőerővel az ember elhelyezheti magát a galaktikus térben, és eltöprenghet azon, hogy még a Nap is csak egy a 100 milliárd csillagból a Galaxison belül... Ahogy felnézek a Göncölszekérre és meglátom az alatta „vigyorgó” Coma-csillaghalmozatot, egyből elkalandozik a

fantáziám. A Melotte 111 és az Ursa Maior mozgási halmaz a Földről nézve milyen közel vannak egymáshoz, valójában pedig milyen messze vannak egymástól és persze tőlem is.

Rengeteg dolog van, ami arra inspirált és inspirál most is, hogy észleljek. Ezek közé tartozik az észlelés pihentető, minden bú- és bánatsalakat „lereszelő” mi-volta, a Meteorban és az Évkönyvekben található szebbnél szebb asztrofotók látványja, a Világegyetem részévé válásának élménye és végtelen nyugalmanak átélése, és persze az ágasvári 41 cm-es Dobson-távcső fénygyűjtőképessége. Segítségével sok szép Messier-objektumot sikerült megpillantanom, mégis a leg-szebb közülük az M51 volt. A mag, a spirálkarok és a kísérőgalaxis együttes látványja azonnal megragadott, és ez a kép máig megmaradt bennem. Bár jelenlegi távcsővem nem a legalkalmasabb galaxisok észlelésére, de korántsem alkalmatlan! Távlabbi terveim között természetesen szerepel az érettségi kipihenése után egy nagyobb átmérőjű, lehetőleg Dobson típusú távcső vásárlása, amivel már a halványabb galaxisokat is „meghódíthatom”. Ezenkívül a jövőben újabb próbálkozást fogok tenni a SAT, vagyis a Sirius AmatőrCsillagász Társaság megalapítására Bárándon, ami több bemutató és tagtoborzás után sem sikerült eddig. Ha valami nem sikerül, nem szabad feladni, a legnagyobb akadály sokszor mi magunk vagyunk.

Remélem, hogy ezzel a kicsit hosszúra sikeredett írással sokaknak dobogtattam meg a szívét és szereztem kedvet egy kis „mélyegezéshez”. Sokszor próbáltam már leírni, mit jelent számomra a csillagászat, de erre a rövid, tömör összefoglalás a legalkalmasabb: a csillagászat számomra megfoghatatlan, leírhatatlan, szünet nélkül változó és örök.

KOVÁCS GERGŐ, BÁRÁND

Bonyolult távcsőbeszerzés

Az egész 2004 nyarán kezdődött. Nyelvtanulás céljából a nyári szünetben elutaztam Angliába egy hónapra. Dorking város mellett laktam egy faluban. Mikor tartózkodásom utolsó napján elmentünk egyik házigazdámmal élelmi-szert vásárolni a hazaútra, észrevettem a város lakhelyemtől távolabbi oldalán egy optikai szakboltot, melynek neve Photo Optix volt. Az üzletlánc egész Angliában, sőt talán egész Nagy-Britanniában megtalálható. Bementem, mivel a kirakatban csillagászati távcsövek álltak. Szerencsém volt, mert ha elég pénzem lett volna, akkor a legolcsóbb műszert vásároltam volna meg, az pedig kicsi volt, és ma már tudom, hogy azzal nem tudtam volna megfigyeléseket végezni.

Egy évvel később újra elutaztam Angliába, szintén nyelvet tanulni. Miután kipihentem a hosszú út fáradalmait első utam a városcentrumba, a Photo Optix-ba vezetett. Elkértem a katalógust, melyben minden ott kapható termék ára, paraméterei és képe megtalálható volt. Arra a távcsőre, amelyiket kinéztem, nem volt elég pénzem. Felhívtam édesanyámat és megkértem, írja fel mindegyik távcsőnek az adatait és árát, aztán megkértem, telefonáljon Tuboly Vincének és kérdezze meg, hogy melyik távcső lenne ideális nekem. Ezzel párhuzamosan édesanyám elküldte nekem ajánlva az otthonfelejtett bankkártyámat. Megtudakoltam, mekkora méretű csomagot vihetek a repülőre, mennyi a túlsúly ára, mennyibe kerülne törényként feladni.

Szinte minden nap bementem a boltba. Lemérettem a csomagolt távcső dobozméreteit, tömegét, érdeklődtem a távcső paraméterei felől. A bolt vezetője – valószínűleg a tulajdonos – minden alkalommal türelmesen, kedvesen kiszolgált. Biztosan látta rajtam, hogy tényleg meg fogom venni a távcsövet! Mikor megérkezett a bankkártyám, azonnal elmentem

a boltba, hogy megvegyem a távcsövet. A bankkártyám nem működött! Hosszas huzavonával aktiváltatnom kellett a kártyát külföldre. Az aktiválás sem működött elsőre. Több napon át intéztem az ügyet barangoló telefonkártyával a magyarországi telefonos bankközponttal. Mikor végre sikerült, elmentem újra a boltba. Nem sikerült kártyával fizetni. Újra aktiváltattam, de nem lehetett ezek után sem elektronikusan fizetni. Végül úgy döntöttem, kiveszem a pénzt a bankomatból. Nem tudtam elég nagy összeget kivenni a napi limit miatt, csak két részletben... Mindenesetre „röpke” két hét után sikerült megvennem a távcsövet. Az Aspen márkájú 150/750 Newton-távcsövet boldogan vettem át, de a megpróbáltatásoknak ezzel azonban még nem volt vége.

A távcsövem tubusát, keresőtávcsövet, okulárokat, óragépet, távcsőállvány stabilizáló háromszögét, finommozgatóját, binokuláromat, fényképezőgépet, egy 1969-es holdraszállásos National Geographicot pakoltam el a hátizsákomba fél óra alatt. Az ellensúlyokat az övtáskámba tettem, ami eléggé nyomta a hasam környékét. Csak a háromlábat és a mechanikát tettem a bőröndömbé, egyébként minden nélkülözhető és haszontalan dolgot kidobtam. Az ügyes pakolásnak köszönhetően csak 8 kg hivatalos túlsúlyom volt, de szerencsére a reptéren nem kellett azt kifizetnem. Azért írom, hogy hivatalos, mert a hátamon és övtáskámban még nagyjából 12 kg-nyi távcsőalkatrészt „rejtegettem”.

A vámnál, pontosabban a határellenőrzésnél kicsomagolták a hátizsákomat. Ha azt mondom, darabokra szedték, akkor az nem fejezi ki a szétszedés mértékét. Az ellensúlyokról megkérdezték, miből vannak? Olyan nehezek voltak, hogy telefonálgattak, hogy egyáltalán felvihetem-e kézipoggyászként a gépre! De a legjobb az volt, amikor megmérték, hogy

radioaktívak-e. Ez a nagy ellenőrzés másfél nappal a londoni buszmerényletek után történt.

**Boldog távcsőtulajdonosként Tarjánban,
a Meteor '06 Távcsöves Találkozózn**

Azóta sok vizuális és fotografikus megfigyelést végeztem a műszerrel. Az asztrofotózáshoz kiváló Newtonommal és az erre elméletileg nem alkalmas HP Photosmart 945 5,3 megapixeles digitális fényképezőgéppel megtanultam, hogyan lehet jó felvételeket készíteni. Jelenleg egy Sony Cybershot 7,2 megapixeles fényképezőgépet használok, mely már komolyabb fotózásra is alkalmas. Napot, Holdat, bolygókat, mélyeket is meg lehet vele figyelni. Vizuálisan és fotografikusan is nagy élmény ezzel a 150/750-essel az észlelés.

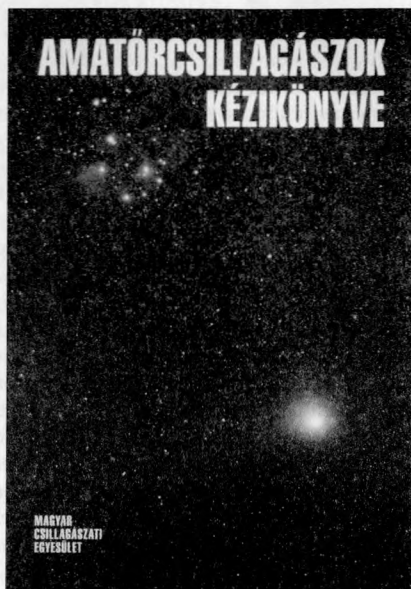
HEGYI NORBERT, KÖRMEND

Amatőr csillagászok kézikönyve (III. kiadás)

Magyar Csillagászati Egyesület, 2006, 536 o. 3000 Ft (tagoknak 2500 Ft)

A gyakorló amatőr csillagász számára az egyik legfontosabb, ha nem a *legfontosabb* tevékenység az égbolt jelenségeinek, égitestjeinek észlelése. Számátalan megfigyelési terület kínálkozik távcsővégre: az egyre többek számára elérhető gyári távcsövek és a digitális képrögzítés az utóbbi években jelentősen kibővítette a megfigyelési lehetőségeket, ugyanakkor a vizuális távcsöves munka, vagy éppen a szabadszemes terület is sokak számára jelent hasznos elfoglaltságot.

Kötetünk a színvonalas és lehetőség szerint rendszeres észlelő munkához nyújt segítséget, sorra véve az amatőr csillagászat hagyományos megfigyelési területeit, figyelembe véve a hazai amatőrök lehetőségeit. Segítséget nyújt azoknak, akik tájékozódni szeretnének arról, hogy milyen programokba kapcsolódhatnak be, milyen területeken végezhetnek értékes munkát akár kedvtelésből, akár abból a célból, hogy észleléseiket a csillagászat tudományára is hasznosítsa.

Az előző kiadáshoz képest kézikönyvünket alaposan átdolgoztuk, kisebb vagy nagyobb mértékben, de valamennyi fejezetet módosítottuk. Teljesen új Hold-észlelési fejezettel jelentkezünk, amely jobban segíti az amatőröket a holdfelszín egyes alakzattípusainak megismerésében, átdolgoztuk és kibővítettük a Napról, a kisbolygókról és a csillagászati képrögzítésről szóló fejezeteket. A digitális észleléstechnika alkalmazásáról nem csak itt, hanem a Napról, a Holdról, a bolygókról és a kettőscsillagokról szóló fejezetben is olvashatunk. Az utóbbi évek észlelési tapasztalatait is felhasználtuk a Fogyatkozások, csillagfedések c. fejezetben (Merkúr- és Vénusz-átvonulás, gyűrűs napfogyatkozás, kisbolygó-okkultációk stb.), kibővítettük és számos új illusztrációval láttuk el a távcsövekről szóló fejezetet.

Az első öt fejezetben az amatőrök által is végezhető csillagászati megfigyelésekkel kapcsolatos legfontosabb gyakorlati tudnivalókat ismertetjük. Kézikönyvünk második, nagyobb terjedelmű felében az amatőr csillagász távcsöveivel észlelhető égitestek megfigyelési módszereit vesszük sorra. Így pl. ismertetjük a Naprendszer égitestjeinek megfigyelési lehetőségeit (Nap, Hold, bolygók, üstökösök, kisbolygók, meteorok), továbbá a különféle fedések, fogyatkozások észlelését.

Az Amatőr csillagászok kézikönyve c. kiadvány megvásárolható a Polaris Csillagvizsgálóban az esti távcsöves bemutatók időszakában; a kötet megrendelhető az MCSE-től (1461 Budapest, Pf. 219., E-mail: mcse@mcse.hu).

Phillips, Cynthia – Priwer, Shana: A csillagászat mindentudó nagykönyve mindenkinek. Tiéd lehet a világmindenség! Fedezd fel az univerzum titkait! 2004. Pécsi Direkt Kft. Alexandra Kiadója, Kinizsi Nyomda Kft., XII + 288 p.

Már megint egy olyan könyv került a kezembe, amitől kiráz a hideg. Csillagászati könyveket miért kell laikusoknak fordítani? De ha a fordító nem járatos a témában, legalább a lektor lehetett volna az, ha lett volna. De nem volt! Legalábbis ezt a könyvet nem ellenőrizte szakmailag senki sem. Sajnos azonban a fordítás a szakszerűtlenségén túl, még ráadásul fölöttébb pongyola. Pedig ez a könyv talán nem is lenne olyan rossz, bár engem kifejezetten idegesít a stílusa. Alapvetően fiataloknak szóló mű ez, mégpedig mai fiataloknak. Az idősebb korosztály tagjai aligha fogják kézbe venni, amiben szerepet játszhat a tipikus amerikai nyelvvezet, a végtelenségig erőltetett pozitív hangulat. Na jó, tudom, hogy túlságosan szigorú vagyok, de sajnos kisé telítődtem a szakszerűtlen és magyartalanul fordított csillagászati könyvekkel. Dunát lehetne velük rekeszteni.

A könyv eredeti angol nyelven valószínűleg jobb lehet. A csillagászatban teljesen járatlan laikusok számára egyszerűen és érthetően mutatja be kedvenc tudományunkat. Az elméleti tudnivalókon túl gyakorlati tanácsokat is ad a kezdő amatőröknek. Az érdeklődés felkeltésére alkalmas lehet, de arra már aligha – mint azt a sorozatcím ígéri –, hogy mindentudóvá váljunk. A könyv elméletileg tartalmaz egy színes fényképmellékletet is, de ezt ez idáig még nem sikerült megtalálnom. A szakszerűség hiányát leginkább a Világegyetem keletkezéséről szóló fejezet sínyli meg. Itt néha olyan érzése támadhat az olvasónak, mintha ez a rész egyenesen Szalacsi Sándor tollából származna. A könyv szerint nagyon szomorú sors vár a fehér törpékre, mivel „A fehér törpék általában lassacskán kihűlnek, és a feledés homályába vesznek.” Hát igen. Elképzelhetjük, hogy milyen kegyetlen lesz a jövő csillagkatalógus-készítő csillagászok munkája. A könyv egyik legborzalmasabb mondata a 165. oldalon kezdődő 13. fejezet bevezetésében olvasható: „1609-ben Galilei belekukucskált egy teleszkópba, és égitesteket látott.” Ez aztán felemelő gondolat, méltó a nagy pillanathoz... És a sort még hosszan lehetne folytatni.

A legfőbb bajom azonban magával a MINDENTUDÓ sorozattal van. Ez a sorozat is a mai – sokak által posztmodernnek nevezett – kor szellemét sugallja. Nevezetesen az értékek viszonylagosságát, a pluralizálódást, az ellentmondások feloldásának feleslegességét. Komoly értékrendet képviselő kiadótól elképzelhetetlen lenne, hogy asztrológiai tárgyú könyvét ugyanabban a szellemben adja ki, mint például a csillagászzal foglalkozót. De nincs mit csodálkozni, ez egy ilyen kor. Ma már nem kell a szintézisre törekednünk, mint azt Mannheim Károly tanította nekünk. Jól megférnek egymás mellett az egymásnak teljesen ellentmondó nézetek, vélemények, ami valójában a hétköznapi tudásunkban rendre is lenne. Az ember egészen máshogyan viselkedik apaként, másként a focimeccsen, és megint másként a munkahelyén, esetleg egy szolgáltatás megrendelőjeként. A hétköznapi életünkben nincs értelme mindennapi cselekedeteink mögött az inkonzisztenciát keresni, bele is örülnénk rövid idő alatt. De ha az ember elmélyült olvasásra, művelődésre szánja kevéske kis szabadidejét, akkor elvárható, hogy igazi értékekkel találkozzon.

GÖRGEI ZOLTÁN